

Robert Vannoy, Historia ya Agano la Kale, Hotuba ya 3

Kipindi cha Zamani, Nasaba na

Mfuatano wa Matukio Athari za Akiolojia

Nilihitimisha nilichotaka kusema kuhusu nambari ya Kirumi I katika hotuba ya darasa lililopita. Sasa nadhani hoja hiyo inahusu kwa ujumla matokeo ya utafiti wa akiolojia ambao umegundua mambo mengi kwa ujumla ambayo yanathibitisha picha inayowasilishwa katika Maandiko kihistoria. Ugunduzi mwingi huo ulikuja baada ya wakati wa Wellhausen. Kwa maneno mengine, akiolojia mwishoni mwa miaka ya 1800 ilikuwa inaanza tu, na kulikuwa na machache sana yaliyofanywa. Kwa hivyo alikuwa akifanya kazi katika hali ambayo kidogo sana kilijulikana kuhusu tamaduni za Misri ya kale na kadhalika. Ushawishi wa utafiti wa akiolojia hakika umepinga shaka nyingi za Wellhausen kuhusu uhalali wa nyenzo za kihistoria katika Agano la Kale.

Lakini hata huko, akiolojia haijaweza katika ulimwengu wa usomi wa kibiblia kwa ujumla kubadili kabisa aina hiyo ya ukosoaji hasi kwa sababu licha ya ugunduzi wa akiolojia, ambao nadhani hakika unaelekeza kwenye uaminifu wa Agano la Kale, kwa ujumla, huna uvumbuzi mwingi wa akiolojia unaotoa uthibitisho maalum unaofanana na kile kinachosemwa katika Maandiko. Ni uthibitisho wa jumla zaidi kama msemu mmoja kwamba Wamisri walijua jinsi ya kuandika mnamo 2700 KK ambapo kulikuwa na watu waliodai katika miaka ya 1800 kwamba wakati wa Musa hakuna mtu aliyejua jinsi ya kuandika. Bila shaka, hilo limeonyeshwa kuwa halina msingi, watu walijua jinsi ya kuandika wakati wa Musa na kulikuwa na tamaduni za hali ya juu na zilikuwa za kisasa sana.

Tahadhari kuhusu Matumizi ya Akiolojia

Kwa hivyo nadhani kwamba akiolojia kwa ujumla imekuwa ikiunga mkono uhalisia wa nyenzo za kibiblia. Lakini tunahitaji kuangalia hilo zaidi, kwa sababu wakati mwingine nadhani watu wanatarajia akiolojia kufanya mengi sana na hatutaki Maandiko yawekewe ovyo wataalamu wa akiolojia na kuwaacha wapate

neni la mwisho. Je, tunaweza kuamini hili au la ? Je, tunapaswa kuwaendea ili kujua? Lazima uwe mwangalifu kuhusu jinsi unavyotumia hoja kutoka kwa akiolojia. Unaweza kutarajia kufanya mengi sana au unaweza kusema kwamba inatarajiwa kufanya kidogo sana. Kuna usawa, utambuzi muhimu ndio unahitajika.

Ningetumia hoja ya akiolojia, lakini tukidai kwamba akiolojia inathibitisha Biblia, kutokana na akiolojia, baadaye wakosoaji wanaweza kuja na ushahidi mwingine kutoka kwa akiolojia wakisema inakanusha Biblia. Basi hilo linaweza kuwa tatizo. Tutaangalia baadhi ya mifano ya hilo, nazungumzia tu kwa muhtasari. Hiyo ina maana kwamba lazima uwe mwangalifu jinsi unavyotumia akiolojia ili "kuthibitisha Biblia." Nadhani kwa ujumla tunaweza kusema kwamba akiolojia inathibitisha historia ya Biblia. Sidhani kama unaweza kuzungumza katika mifano mingi ya uthibitisho hata hivyo, kuna mifano michache ya uthibitisho halisi.

Maandiko Kama Msingi wa Imani Nadhani Machen anasema nini unamjua Kristo kupitia Maandiko na unajifunza yeye ni nani na kwa nini alikuja. Unajifunza yote unayojua kuhusu injili kupitia Maandiko. Kwa hivyo Maandiko yanakuwa msingi wa uzoefu wa kidini wa mtu. Ingawa Maandiko ni msingi wa uzoefu, kuna aina ya kitendo cha kurudiana nadhani kinahusika hapo. Imani yako hakika inathibitisha uzoefu wako. Inathibitisha mawazo yako katika Maandiko na nadhani Roho Mtakatifu anafanya kazi. Roho Mtakatifu hufanya kazi kupitia Maandiko na anazungumza nasi kupitia Maandiko. Roho Mtakatifu hufanya kazi mioyoni mwetu na katika akili zetu ili kufungua uelewa wetu ili kukubali kile kilicho katika Maandiko ili kuwe na aina ya kitendo cha kurudishana. Lakini nadhani Machen yuko sahihi, kwamba msingi wa imani ni Maandiko, Roho hufanya kazi mbali na Maandiko. Ukidhoofisha uaminifu na uaminifu wa Maandiko, watu hawatasikiliza Maandiko, watakuwa na pingamizi la kiakili kwao, inawafunga tu. Roho Mtakatifu anaweza kushinda hilo. Nadhani Roho Mtakatifu huchagua kufanya kazi kwa ujumla kupitia taratibu za kawaida za kuzingatia

mawazo ya busara . Msingi wa imani hii ya Kikristo ni upi? Je, ni kitu kinachoaminika na kadhalika. Maandiko ndiyo msingi wa imani.

Biblia ni njia ya ufunuo inayomlenga Kristo. Ni njia ya kufikia lengo hilo na hakika tunamwabudu Kristo si Maandiko. Wafuasi wa imani kali wanashikilia kutokuwa na makosa na mara nyingi wanashutumiwa kwa kuabudu sanamu za biblio, na hakika unataka kuepuka hilo. Yesu aliwaambia Wayahudi na waandishi wa wakati wake, "mnachunguza Maandiko kwa sababu ndani yake mnafikiri mna uzima, lakini hamtanijia." Maandiko, kwa namna fulani, kwa sababu walikuwa wakiyaangalia vibaya, yalikuwa kikwazo kwa kuja kwao kwa Kristo kwa sababu ya jinsi walivyokuwa wakiyatenda. Nadhani historia imetufundisha, unapoyadhoofisha Maandiko, ni mchakato ambao utawageuza watu mbali hadi wawe na imani kidogo sana iliyobaki. Mchakato huo unajionyesha tena na tena.

Tazama ukisema hivyo unaangukia kwa urahisi katika, subjectivism. Ukipitia kile ambacho ni cha msingi na kikuu na hicho kinakuwa cha kibinafsi, basi uzoefu wa mtu yeyote unaweza kuhesabiwa. Hutaki kuondoa umuhimu wa uzoefu. Uzoefu una jukumu lakini sidhani kama jukumu lake ni la msingi.

II. Kipindi cha Kwanza Maelezo ya Jumla kuhusu Mfuatano wa Nyakati Hebu tuendelee kwenye nambari ya Kirumi II. "Kipindi cha Kwanza." Kuna mambo mawili madogo hapo, kabla ya kuja kwenye ya kwanza wacha nitoe maoni machache ya jumla. Tulipojadili tabia ya uandishi wa historia wa Agano la Kale nilitaja kwamba kuna vipengele fulani vya asili ya uandishi huo wa historia ambavyo havifikii viwango vyote vya historia ya kisasa ya magharibi. Sasa mara tu unapokuja kwenye eneo hili la mfuatano wa nyakati unakutana na moja ya mambo haya. Uhusiano wa mfuatano wa nyakati, katika historia ya kisasa ya magharibi ni mojawapo ya mahitaji ya kwanza, lazima kuwe na usahihi ikiwa unataka kuwa na uandishi wa historia. Lazima uwe na usahihi katika mfuatano wa nyakati. Unapoangalia Agano la Kale unagundua kuwa uhusiano wa mfuatano wa nyakati sio kila wakati huchukuliwa kuwa wa umuhimu mkubwa. Sasa, msielewe

vibaya ninachosema, sijasema kila mara . Kuna sehemu za Agano la Kale ambapo mpangilio wa matukio ni muhimu sana. Katika kitabu cha Wafalme kuna mpangilio wa matukio wa wafalme wa kaskazini na kusini kwa uangalifu sana lakini unaporudi kwenye sehemu za mwanzo za mpangilio wa matukio wa Agano la Kale si kitu kinachoshughulikiwa waziwazi. Una Ibrahimu katika Mwanzo 12 aliyejitokeza bila kutaja wakati na mahali pake katika historia ya kale. Kwa hivyo imekuwa swali kila mara unamtambulishaje Ibrahimu? Unamweka wapi katika historia ya kale isiyo ya kibiblia? Wakati ambao Israeli walikuwa Misri ni mwingine, nilitaja swali lingine ambalo ni vigumu kujua kwa uhakika.

Vivyo hivyo kwa wakati uliotangulia Ibrahimu. Kwa kweli una vipindi viwili vikubwa vya wakati kabla ya Ibrahimu. Una kuanzia Adamu hadi gharika na Nuhu, na kisha una kuanzia Nuhu hadi Ibrahimu. Kwa maoni yangu, hakuna hata kimoja kati ya vipindi hivyo ambacho kimepangwa kwetu katika Maandiko.

A. Nasaba – Mwanzo 5 na 11 na Mfuatano wa Nyakati Sasa majaribio mara nyingi yamefanywa ili kuweka tarehe ya kipindi kuanzia uumbaji hadi gharika na gharika hadi Ibrahimu kwa kutumia nasaba zinazotokea katika Mwanzo 5, ambazo zinafuatilia ukoo wa Adamu hadi Nuhu na kisha nasaba ya pili katika Mwanzo 11 ambayo inafuatilia kutoka kwa Nuhu na wanawe - Shemu, Hamu na Yafethi - hadi Ibrahimu. Una nasaba mbili katika Mwanzo 1 hadi 12. Sasa kama nilivyosema baadhi wamejaribu kutumia nasaba hizo kwa madhumuni ya mpangilio wa nyakati ili kubaini tarehe za Adamu, Nuhu na Ibrahimu. Sidhani kama hilo ni halali na sidhani kama linaweza kufanyika. Ikiwa haliwezi kufanyika basi hakuna njia ya kuweka tarehe ya kipindi hicho, mojawapo ya vipindi hivyo. Sasa ninachotaka kufanya ninapojadili hili ni chini ya A. ni kukupa muhtasari wa mapendekezo ya msingi ya makala mbili zilizoandikwa kuhusu mada hii muda fulani uliopita. Moja na William Henry Green na lingine na BB Warfield. Ukiangalia karatasi yako ya bibliografia chini ya nambari ya Kirumi II, makala hizo mbili zimeorodheshwa, William Henry Green, “Primeval Chronology” katika *Bibliotheca Sacra* 1890 na

kuchapishwa tena katika kitabu cha Dkt. Robert Newman. *Mwanzo wa Kwanza* kama kiambatisho na kisha makala ya BB Warfield kuhusu “Utu wa Zamani na Umoja wa Jamii ya Binadamu,” iliyochapishwa awali katika *Princeton Theological Review* mwaka wa 1911 na pia kuchapishwa tena katika juzuu ya insha zake. Sasa William Henry Green na BB Warfield wote walikuwa maprofesa katika Seminari ya Princeton mwishoni mwa miaka ya 1800 mwanzoni mwa miaka ya 1900. Walishughulikia suala hili na nadhani makala hizo mbili ni nzuri kama kitu chochote ambacho kimewahi kuandikwa kuhusu mada hii ya nasaba ya Mwanzo 5 na Mwanzo 11. Unaweza kutaka kuzitafuta na kuzisoma wakati mwingine, lakini ninachotaka kufanya ni kujaribu kufupisha nadharia wanayoendeleza katika makala hizo kwa ajili yako.

B. 5 Mapendekezo ya Green na Warfield 1. Wazo Kwamba Mwanadamu Ana Asili ya Hivi Karibuni Hana Msingi Katika Maandiko

Nitakupa nadharia au mapendekezo matano kisha nitayaunga mkono kwa kauli kutoka Warfield au Green. 1. ni "Wazo kwamba mwanadamu ana asili ya hivi karibuni, hana msingi katika Maandiko." Warfield anasema kwenye ukurasa wa 238 wa makala yake, "Swali la ukale wa mwanadamu lenyewe halina umuhimu wa kitheolojia. Ni kwa theolojia na suala la kutojali kabisa ni muda gani mwanadamu ameishi duniani. Ni kwa sababu tu ya tofauti, ambayo imechorwa kati ya kipindi kifupi, ambacho kinaonekana kupewa historia ya mwanadamu katika simulizi ya kibiblia na kipindi kirefu sana, ambacho shule fulani za uvumi wa kisayansi zilitoa kwa muda wa maisha ya mwanadamu duniani ndipo theolojia imekuwa na hamu na mada hiyo hata kidogo. Kwa hivyo kulitokea mwonekano wa mgongano kati ya kauli za kibiblia na matokeo ya wachunguzi wa kisayansi na ikawa jukumu la wanatheolojia kuchunguza jambo hilo. Hata hivyo, mgongano unaodaiwa unathibitisha kuwa wa kweli kabisa. Biblia haitoi muda mfupi kwa historia ya mwanadamu. Hii inafanywa tu kwa njia fulani ya kutafsiri data ya kibiblia, ambayo inapatikana kwa uchunguzi, ambayo haitegemei msingi imara."

Kwa hivyo sasa pendekezo la kwanza ni "wazo kwamba mwanadamu ana asili ya hivi karibuni halina msingi katika Maandiko." Swali la aina hiyo si jambo la umuhimu wa kitheolojia, kwa kuwa Maandiko hayalishughulikii.

2. Jaribio la Kuweka Tarehe ya Uumbaji wa Mwanadamu kutoka kwa Data za Kibiblia Zinazopatikana katika Nasaba za Mwanzo 5 na 11 ni Utaratibu Batili

Nambari 2. "Jaribio la kuweka tarehe ya uumbaji wa mwanadamu kutoka kwa data za kibiblia zinazopatikana katika nasaba za Mwanzo 5 na 11 ni utaratibu batili." Warfield anasema "lazima ikubaliwe kweli kwamba dhana hiyo inachukuliwa kwa urahisi kutoka kwa mtazamo potofu wa rekodi ya Biblia ya historia ya mwanadamu, kwamba jamii ya binadamu ina asili ya hivi karibuni. Imekuwa dhana ya kawaida ya wasomaji rahisi wa Biblia kwamba data ya Biblia inaruhusu muda wa maisha ya jamii ya binadamu duniani wa miaka 6,000 au zaidi. Dhana hii imethibitishwa katika mipango rasmi ya mpangilio wa matukio, ambayo imekuwa ya kitamaduni na hata imepewa nafasi pembezoni mwa Biblia zetu ili kutoa mfumo wa mpangilio wa matukio kwenye masimulizi ya maandiko. Mpango wenye ushawishi mkubwa zaidi kati ya hii ni ule ambao umefanywa na Askofu Mkuu Usher, 1650. Ni mpango huu, ambao umepata nafasi pembezoni mwa toleo lililoidhinishwa la Biblia la Kiingereza tangu 1701. Kulingana na hilo uumbaji wa ulimwengu ulipewa mwaka wa 4004." Nina uhakika nyote mnafahamu hilo. "Kwa uchunguzi wa makini zaidi wa data ambazo hesabu hizi hutegemea, hata hivyo, zimeonekana kutotoa msingi wa kuridhisha wa katiba ya mpango maalum wa mpangilio wa matukio. Data hii kwa kiasi kikubwa na katika mambo muhimu pekee kwenye jedwali za nasaba na hakuna kinachoweza kuwa wazi zaidi ya kwamba ni hatari kwa kiwango cha juu zaidi kupata hitimisho la mpangilio wa matukio kutoka kwenye jedwali za nasaba." Sasa, nadhani yuko sahihi kwa hilo, kama nilivyotaja njia pekee unayoweza kupata tarehe ya uumbaji na tarehe ya gharika ni kwa nasaba za Mwanzo 5 na Mwanzo 11. Zaidi katika makala yake anasema, "kwa muda wote kabla ya Ibrahimu ikiwa inategemea

kabisa mifano inayotokana na nasaba na ikiwa nasaba za maandiko hazitoi msingi imara wa hitimisho la mpangilio wa matukio, ni wazi kwamba bila data ya maandiko kufanya makadirio ya muda wowote."

3. Nasaba za Mwanzo 5 na 11 Zina Madhumuni Tofauti na Mfuatano wa Nyakati

Hoja ya tatu: "nasaba za Mwanzo 5 na 11 zina kusudi tofauti na mfuatano wa nyakati. Kusudi lao ni kuonyesha mistari ya ukoo." Warfield anasema, "ukweli wa jumla unasema kwamba nasaba katika Maandiko yote hazikufanywa kwa madhumuni ya mfuatano wa nyakati, na zinajifanya kuwa msingi wa hesabu za mfuatano wa nyakati umeonyeshwa mara kwa mara kikamilifu sana. Lakini labda hakuna mtu mwingine zaidi ya Dkt. William Henry Green," katika makala niliyotaja hapo awali. "Nasaba hizi lazima zihesabiwe kuwa za kuaminika kwa madhumuni ambayo zilirekodiwa. Lakini haziwezi kushinikizwa kwa usalama kutumika kwa madhumuni mengine ambayo hayakukusudiwa na ambayo hayakubadilishwa."

" Hasa ni wazi kwamba madhumuni ya nasaba ambayo nasaba zilizotolewa hazikuhitaji rekodi kamili ya vizazi vyote ambavyo ukoo wa watu waliopewa hupitia. Lakini ni dalili zisizotosha za ukoo maalum ambao ukoo husika huja. Kwa hivyo, inaonekana katika uchunguzi kwamba nasaba za Maandiko zimebanwa kwa urahisi kwa madhumuni ya kila aina na mara chache zinaweza kuthibitishwa kwa ujasiri, kwamba zinaweza kuwa na rekodi kamili ya mfululizo mzima wa vizazi. Ingawa mara nyingi ni dhahiri kwamba idadi kubwa sana imeachwa. Hakuna sababu iliyo ndani ya asili ya nasaba za maandiko," na hapa kuna taarifa muhimu katika makala yake, "hakuna sababu ya asili ya nasaba za maandiko, kwa nini nasaba ya viungo kumi vilivyorekodiwa inaweza isiwakilishe kizazi halisi cha viungo mia moja au elfu moja au elfu kumi. Jambo lililowekwa na jedwali sio kwamba haya yote ni viungo, ambavyo huingilia kati ya majina ya mwanzo na ya mwisho. Lakini kwamba huu ni mstari wa nasaba ambao, moja hufuata nyuma au kupitia nyingine." Sasa huo ndio kiini cha nadharia yake, unapopata viungo kumi,

viongeze kwa Nuhu katika nasaba iliyorekodiwa. Hiyo haimaanishi kwamba kuna vizazi kumi tu kutoka Adamu hadi Nuhu. Unachohitaji ni kwamba huu ndio ukoo wa Adamu hadi Nuhu, hujui kuna viungo vingapi au ni viungo vingapi vimerukwa.

a. Maana ya "Zaa" Sasa tutasimama na kujadili hili kidogo kwa sababu nadhani kuna mambo kadhaa yanayohitaji maelezo zaidi. La kwanza ni hili, tunahitaji kuelewa maana ya maneno "beba" na "kuzaa," kama yanavyotumika katika nasaba ya kibiblia. Inaposema, "kadhaa na kadhaa" inayotumika kwa mwanamke au "kadhaa na kadhaa," inayotumika kwa mwanamume, maneno hayo yote mawili iwe yanatumika kwa mwanamume au mwanamke, mara nyingi hutumika kuonyesha mtu ambaye alikua babu wa mtu aliyetajwa. Mara nyingi maneno haya yote mawili hutumika kwa maana ya "kuwa babu wa." Ikiwa kwa Kiingereza leo tunasema "kadhaa na kadhaa alizaa fulani na kadha," kwa kawaida tungefikiria kushuka mara moja kwa mwana wa karibu. Hiyo si lazima iwe maana ambayo inatumika katika Maandiko na katika Agano la Kale kwa ujumla. Inaweza kumaanisha au isimaanishe kushuka mara moja.

b. Maana ya "mwana" Neno lingine ni neno "mwana." Tunatumia neno "mwana" tunapofikiria kushuka mara moja. Ninapozungumzia mwanangu ninazungumzia mmoja wa wavulana wangu watatu. Katika Maandiko mara nyingi hutumika kama mzao si lazima iwe mara moja, bali mzao tu. Labda kielelezo rahisi na kilicho wazi zaidi chenye maana hii ya neno hilo, kiko katika Mathayo 1:1 ambapo inasema, "Yesu Kristo mwana wa Ibrahimu, mwana wa Daudi." Hapo una nasaba, kuna viungo vitatu tu, lakini haimaanishi kuna vizazi vitatu tu vinavyohusika. Kimebanwa na unachopata ni ukoo. Yesu Kristo anatumia kutoka kwa Ibrahimu kupitia Daudi hadi kwake, viungo vitatu vimetolewa na jambo muhimu ni kwamba, yeye ni mwana wa Ibrahimu na yeye ni mwana wa Daudi kwa maana ya uzao. Hiyo ni sifa ya nasaba za kibiblia.

Mfano kutoka Mwanzo 46:16-18

Hebu tueleze hili zaidi, kwa kuangalia Mwanzo 46:16-18. Mwanzo 46:16-18, nitatumia Toleo la King James hapa kwa sababu Toleo la King James linafuata maandishi ya Kiebrania kihalisi. Ukiangalia NIV haifuati, ingawa inafanana, inaficha jambo ninalojaribu kueleza, kwa sababu ya istilahi inayotumia. Mwanzo 46:16-18 unachokiona hapo kuanzia mstari wa 16 “ Na wana wa Gadi; Zifioni, na Hagi, na Shuni, na Ezboni, na Eri, na Arodi, na Areli. Na wana wa Asheri; Imna, na Ishua, na Isui, na Beria, na Sera, umbu lao; na wana wa Beria; Heberi, na Malkieli.” Hata hivyo, mstari wa 18 ndio mstari muhimu. “ Hao *ndio* wana wa Zilpa, ambaye Labani alimpa Lea, binti yake, naye akamzalia Yakobo hawa, nafsi kumi *na* sita.” Unaona mstari wa 18 unavyofanya, unafupisha yote yaliyotangulia na unasema kwamba majina hayo 16 yalikuwa wana wa Zilpa wakati wao ni kweli, wakiwemo wana wa Gadi na Asheri. Kwa kweli alikuwa na hawa wawili, Gadi na Asheri, huku hawa wengine wakiwa wajukuu na wajukuu wakubwa waliotajwa hapo. Lakini ukijumlisha wote 16 inasema, "hawa ni wana wa Zilpa." Sasa ni wazi "mwana" hapo inamaanisha wana wa karibu, wajukuu na wajukuu wakubwa. Wote wamejumuishwa katika neno "mwana." Zaidi ya hayo inasemwa "na hawa alimzalia Yakobo." Alimzalia Yakobo wana hawa 16, ingawa inazungumzia wana, wajukuu na wajukuu wakubwa. Kwa hivyo unaona kwamba "kuzaa" hapo kunamaanisha yeye ni babu, haimaanishi kwamba aliwazaa moja kwa moja. Akawa babu wa wale 16 na "mwana" haimaanishi kwamba wote ni wana wa karibu. Kuhusu istilahi, lazima uwe mwangalifu, unaposoma kauli kwamba "fulani na fulani walizaa fulani na fulani." Hitimisho pekee unaloweza kupata kutokana na hilo ni kwamba linamaanisha uzao. Na bila shaka hiyo ndiyo istilahi uliyonayo katika nasaba za Mwanzo 5 na Mwanzo 11, "mtu fulani alimzaa fulani na fulani." Inamaanisha tu kwamba katika hatua fulani fulani akawa babu wa mstari unaofuata. Sasa inaweza kuwa wana wa karibu, lakini inaweza kuwa

vizazi kumi vimeondolewa, inaweza kuwa kama Warfield anavyosema ni mia moja au elfu moja usiyojua, kwa sababu haijabainishwa. "Yesu Kristo mwana wa Ibrahimu mwana wa Daudi." Kuna viungo vingapi? Hujui, isipokuwa kama una data nyingine ya kujaza. Hilo ndilo jambo la kwanza, istilahi. Maneno hayo matatu, "tupu," "kuzaa" na "mwana." Yanatumika kwa maana tofauti kabisa na tunavyoyazoea maneno katika jinsi tunavyoyatumia leo.

c. Ufupisho ni Kanuni ya Jumla katika Nasaba za Kibiblia

Acha niendeleo na hoja inayofuata, ili kuelezea hili zaidi. Hoja ndogo ya pili ni: "kufupisha ni kanuni ya jumla katika nasaba ya kibiblia." Hili ni pendekezo la tatu linalotoa hoja mbili za maelezo, kulingana na istilahi na la pili ni "kufupisha ni kanuni ya jumla." Kufupisha kunaendana na nasaba. Kusudi la nasaba ya kibiblia ni njia ya kuonyesha nasaba. Nasaba ya nasaba ni muhimu na kufupisha hakukiuki hilo. Kufupisha kunaendana na kuonyesha nasaba ya nasaba. Huna haja ya kufuatilia kila kiungo ili kuonyesha kwamba fulani na fulani alitokana na yeyote. Nasaba ya nasaba ndiyo muhimu. Sasa acha nionyeshe mifano inayounga mkono "kufupisha ni kanuni ya jumla." 1 Mambo ya Nyakati 26:24, una orodha ya miadi iliyofanywa na Daudi, 1 Mambo ya Nyakati 26:24 ambapo unasoma, " Na Shebueli mwana wa Gershomu, mwana wa Musa, *alikuwa* mtawala wa hazina." Sasa ukichukua "mwana" huyo kama kushuka mara moja unasema kulikuwa na mjukuu wa Musa wakati wa Daudi. Gershomu tunayemjua alikuwa mwana wa kizazi cha kwanza cha Musa. Sasa tunajua hilo kutoka Kutoka 2:22 ambapo inatuambia kwamba Gershomu alizaliwa na Musa na Zipora mkewe. Kuna muktadha wa simulizi hapo kwa hivyo unajua kwamba mwana huyo ni mzao wa moja kwa moja. Mtu anayefuata anayetajwa hapa katika 1 Mambo ya Nyakati 26:24 ni Shebueli na una takriban miaka 400 kati ya Gershomu na Shebueli kwa hivyo nadhani ni dhahiri kabisa kwamba hoja hapa ni mstari wa ukoo. Kwamba Shebueli anafuatilia ukoo wake kurudi kwa Gershomu na Musa. Katika nasaba hii hatuna viungo vinavyoingiliana.

Katika 1 Mambo ya Nyakati 6:1-3 una nasaba kuanzia Lawi hadi Musa, " Wana wa Lawi: Gershomu, Kohathi, na Merari. Na wana wa Kohathi: Amramu, Ishari, na Hebroni, na Uzieli. Na wana wa Amramu : Haruni, na Musa, na Miriamu. Pia wana wa Haruni: Nadabu, na Abihu, Eleazari, na Ithamari." Kuna hatua zetu, Lawi hadi Musa. Sasa utasema kulikuwa na vizazi vinne kati ya Lawi na Musa? Inawezekana ikiwa una muda mrefu zaidi kati ya vizazi, hata hivyo, inaleta tatizo lingine kabisa. Ukiangalia Hesabu 3:39 ambapo una takwimu za sensa ya Waisraeli wakati wa kutoka wakati wa Musa. Unasoma " Wote waliohesabiwa katika Walawi, ambao Musa na Haruni waliwahesabu kwa amri ya BWANA, kwa jamaa zao, wanaume wote kuanzia umri wa mwezi mmoja na zaidi, walikuwa ishirini na mbili elfu."

Sawa, kama una vizazi vinne kuanzia Lawi hadi Musa, je, unaweza kuishia katika wakati wa Musa ukiwa na Walawi 22,000? Huo ni mchakato mgumu wa kuzidisha. Sasa acha niongeze tahadhari hapa kwa sababu sitaki kucheza ncha zote mbili za kamba. Tutajadili takwimu hizo za sensa za Hesabu. Mwanzoni mwa kitabu cha Hesabu kama unavyojua, inawakilisha tatizo lake kuhusu jinsi ya kuelewa baadhi ya takwimu hizo za sensa. Jumla iliyotolewa, acha nione kama naweza kupata mstari huo, katika sura ya 1 mstari wa 46 wa Hesabu, " Hata wote waliohesabiwa walikuwa 603,550." Hiyo ni wanaume 600 hivi elfu wenye umri wa miaka ishirini na zaidi, bila kujumuisha wanawake na bila kujumuisha watoto na kutoka kwa hao 600 na zaidi unaweza kuzidisha hilo kwa watatu au wanne na utakuwa hadi milioni kadhaa. Tutajadili tatizo hilo lote baadaye. Nina mwelekeo wa kufikiria kuna tatizo hapa ambalo ni vigumu kujadili baada ya dakika chache. Inaonekana kama kulikuwa na idadi kubwa ya Walawi kwa viungo vinne tu vya nasaba. Inaonekana kama viungo hivyo vinne vya nasaba vimebanwa na kwamba una "mwana wa" hapo kama maana ya uzao.

Ukilinganisha 1 Mambo ya Nyakati 6:3-14 na Ezra 7:1-5, nasaba zinazofanana, utakachogundua ni kwamba ukizilinganisha kuna majina 6 yaliyoachwa katika nasaba ya Ezra. Kwa hivyo bado unaweza kufuatilia nasaba

bila kujumuisha viungo vyote, si utata, ni sehemu tu ya asili ya nasaba za kibiblia kwamba hazijumuishi viungo vyote kila wakati. Kusudi ni nasaba ya nasaba, si rekodi kamili.

Kisha mfano mwingine katika moja ambayo tayari imetajwa nyuma katika Mathayo 1:1 "Yesu Kristo mwana wa Daudi." Baadaye katika Mathayo 1 unapata nasaba kubwa zaidi yenye maelezo zaidi, ambayo inatupa viungo 42 lakini hata hapo hatuna kamili. Kwa hivyo ukilinganisha nasaba, utagundua kuwa kuna mapengo hapo pia. Kwa hivyo hoja ni kwamba "ufupisho ni kanuni ya jumla katika nasaba ya kibiblia." Kusudi la nasaba ni mstari wa ukoo na huhitaji viungo vyote ili kufuatilia mstari wa ukoo.

4. Hesabu Zilizoingizwa Katika Nasaba Hizi Zinaweza Kutoa Hisia ya Kuwa na Umuhimu wa Kimfuatano Lakini Katika Uhalisia Hazina Uhusiano na Hili Na kwa hivyo tunarudi kwenye makala ya Warfield na Green, pendekezo la 3. "Nasaba katika Mwanzo 5 na 11 zina kusudi tofauti na la kimfuatano, kusudi lao ni kuonyesha mistari ya ukoo." Nambari 4. "Nambari zilizoingizwa katika nasaba hizi zinaweza kutoa hisia ya kuwa na umuhimu wa kimfuatano, lakini kwa kweli hazina uhusiano wowote, na hili." Zinatumika tu kuonyesha muda wa maisha na umri ambao uzazi ulianza. Warfield anasema tunapoambiwa kwamba mwanamume, alikuwa na umri wa miaka 130 alipomzaa mrithi wake na aliishi baada ya miaka hiyo 800 akizaa wana na binti, akifa akiwa na umri wa miaka 930, vitu hivi vyote vinashirikiana kutuonyesha wazi ubinadamu mkubwa na mkubwa zaidi katika siku hizo za ulimwengu. Green anasema "Kwa nini tunaambiwa ni muda gani kila mzee wa ukoo aliishi baada ya kuzaliwa kwa mwanawe na urefu wote wa maisha yake ulikuwaje? Nambari hizi zinatolewa kwa utaratibu sawa na umri wa kuzaliwa kwa mwanawe. Hazina maana katika kutengeneza mpangilio wa nyakati wa kipindi. Zinatupa tu mtazamo wa maisha ya mtu binafsi. Kwa sababu hii bila shaka kwamba zimeandikwa katika mifano hii iliyochaguliwa ya neno la asili la maisha ya mwanadamu. Zinaonyesha jinsi ilivyokuwa katika enzi

kabla ya gharika, zinaonyesha jinsi baadaye ilivyopunguzwa polepole lakini ili kufanya hivi haikuwa lazima kwamba kila mtu apewe jina katika ukoo kuanzia Adamu hadi Nuhu na kutoka Nuhu hadi Ibrahimu au kitu chochote kinachokaribia. Mfululizo wa maisha maalum yenye nambari zinazofaa zilizoambatanishwa ndio pekee uliohitajika. Kwa kadiri inavyoonekana, haya ndiyo yote tuliypewa. Wazo la kuweka msingi wa hesabu ya nyakati kwenye nasaba hizi ni kosa la msingi. Kuziweka kwa kusudi, hazikuundwa ili kuhudumia kutoka kwa njia ya ujenzi ambayo hazifai vizuri."

Mfano – Mwanzo 11:10 Sasa, kwa mfano, tukiangalia Mwanzo 11:10 ambayo imechaguliwa kiholela na Green lakini kwa kusudi la kukupa muhtasari, wazo, la urefu wa maisha na umri wa kuzaa. Angekuwa na uhakika kwamba hilo lilikuwa sahihi, lakini hilo linakuambia tu kitu kuhusu maisha ya mtu binafsi halikuelezi kuhusu mpangilio wa matukio wa kipindi hicho. Hujui ni viungo vingapi vilivyojumuishwa ndani yake. Umri unapungua polepole, hadi Ibrahimu 175. Ningesema ili kuonyesha hilo zaidi, ukiangalia Mwanzo 11:10 ukisoma hivi ni vizazi vya Shemu, “ Hivi *ndivyo* vizazi vya Shemu: Shemu *alikuwa* na umri wa miaka mia moja, akamzaa Arfaksadi miaka miwili baada ya gharika. Shemu akaishi baada ya kumzaa Arfaksadi miaka mia tano, akazaa wana na binti. Arfaksadi akaishi miaka thelathini na mitano, akamzaa Sala: Arfaksadi akaishi baada ya kumzaa Sala miaka mia nne na mitatu, akazaa wana na binti. Sala akaishi miaka thelathini, akamzaa Eberi.” Anaendelea kuishi miaka 500 na akazaa wana na binti wanne, lakini akiwa na umri wa miaka mia moja anakuwa babu. Sasa hoja ni kwamba, hujui kama ana vizazi vitano kutoka kwa Shemu au vizazi kumi au vizazi mia moja. Hujui hilo tu. Huwezi kutofautisha hilo kutokana na istilahi.

Tunachojua tu ni kwamba huenda alimzaa mtu ambaye hatumjui, kisha akaishi miaka mia moja kuliko alivyomzaa mtu mwingine. Hatujui kwa hakika ni nani aliyemzaa Arfaksadi. Unaona kunaweza kuwa na mapengo. Bado ungemwambia Shemu kwamba ana umri wa miaka mia moja na akamzaa

Arfaksadi ingawa ndivyo ilivyo moja kwa moja. Angalia mfano huo katika Mwanzo 11; unafuata jinsi ulivyojengwa. Kwa hivyo nadhani tunganee ili kuweka wazi ni kwamba Shemu alikuwa babu wa Arfaksadi miaka miwili kabla ya gharika.” Hatuwezi kujua kama alikuwa babu wa karibu au kama kulikuwa na idadi ya viungo kati. Angeweza kuzaliwa kutoka kwa ukoo wa Shemu na kufuatilia ukoo wake hadi wakati huu Shemu alipokuwa na miaka 100, huwezi kujua. Kama hakukuwa na viungo kati ya hivyo basi hujui Shemu alikuwa na umri gani. Angeweza kuwa amekufa na kuondoka wakati Arfaksadi alizaliwa.

Imenukuliwa na Ashleigh Long,
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
Hariri ya mwisho na Rachel Ashley
Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt